

ΠΕΡΙΒΙΒΛΟΣ 2005

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑΣ
ΦΛΩΡΙΝΑ, 24 ΚΑΙ 25 ΜΑΪΟΥ 2005

ΒΙΒΛΙΟΛΟΓΕΙΟΝ 2006
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ένας ορισμός του βιβλίου (αντί άλλης αφιέρωσης)	7
Εκδοτικό σημείωμα	9
Πίνακας περιεχομένων	11
«Περίβιβλος 2005»: Το Πρόγραμμα της Δημερίδας.....	15

Ιστορική αναδρομή

Αθανάσιος Γ. Σιαμάκης: <i>Μορφή του βιβλίου δια των αιώνων.</i> Συσκευασία κειμένων.....	19
---	----

Βιβλιοθήκες, ΙΝ.Β.Α.

Κ. Δ. Ντίνας: <i>Η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη της Κοζάνης</i> <i>και το Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης</i>	43
Αθαν. Βαϊτσάκης: <i>Ο δανεισμός και πώς να μη τον αποφεύγετε</i>	57

Εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά

Δημήτρης Γερμανός: <i>Η Σχολική βιβλιοθήκη: οργάνωση του χώρου</i> <i>και εκπαιδευτική διαδικασία</i>	67
Ιωάννα Αρβανίτη: <i>Η σύγχρονη σχολική βιβλιοθήκη</i> <i>και η δημιουργική αξιοποίησή της στο δημοτικό σχολείο</i>	93

Ειρήνη Σιβροπούλου: *Εικονογραφημένες μικρές ιστορίες: από τις σχέσεις κειμένου και εικόνας στον διδακτικό πειραματισμό*..... 123

Βάσω Αλεξίου: *Το παλιό βιβλίο είναι «αλλιώς», το νέο όμως είναι «ωραίο»; Διαχρονική επισκόπηση σε εκδόσεις παιδικών βιβλίων*. 147

Εκδοτικά και Βιβλιοθηκονομικά

Βίκυ Πάτσιου: *Οι δυσκολίες ενός γραμματικού πριν από την έκδοση: Το παράδειγμα του Γρηγορίου Ξενοπούλου*..... 177

Αναστάσιος Γ. Μαράς: *Ταξινόμηση, φύλαξη και χρήση των παλαιών εντύπων των μοναστηριακών βιβλιοθηκών: I. Μονή Αγ. Ιωάννη Πάτμου, I. Μονή Ιβήρων* 185

Θεοδώρα Κασκάλη: *Φιλολογική έκδοση των ποιημάτων του Γιώργου Θεοτοκά: εκδοτικά ζητήματα και ερωτήματα*..... 207

Επίμετρο

Δ. Κ. Μάργαρης: *λήμμα «Βιβλίον»*..... 221

Παράρτημα

Εικόνες από το «σαλόνι» του βιβλίου

Το «σαλόνι»: *Σχεδιάγραμμα*..... 241

Les caractères de Théophraste [], par Coray [=Αδαμάντιος Κοραής], Badelot & Eberhart (εκδ.), Παρίσι 1799, 80-81 242

Ε. Χ. Κάσδαγλης, *Το αγλαότεχνο τυπογραφείο* [], Άγρα 1990, 10-11 ... 243

Τζόνναθαν Σουίφτ, *Η μάχη των βιβλίων*, [], Καστανιώτης 1992, 40-41.... 244

Περί βιβλιοθηκών, Άγρα 1993, 186-87	245
Ποίημα ερωτικόν...Ερωτόκριτος [], φιλολογ. επιμ.: Γ. Π. Σαββίδης, Ερμής 1998, 13	246

* Οι εκδότες Γιώργος Δαρδανός και Κώστας Δαρδανός εκφώνησαν τις εισηγήσεις τους στην Διημερίδα πλην δεν τις απέστειλαν σε γραπτή μορφή για τεχνικούς λόγους· σε αναπλήρωση εκείνων των εισηγήσεων έχουν προστεθεί, εδώ, το Επίμετρο και το Παράρτημα.

Για τη γλώσσα και την ορθογραφία των δημοσιευόμενων συνεργασιών την αποκλειστική ευθύνη φέρουν οι συντάκτες τους.

Η ΚΟΒΕΝΤΑΡΕΙΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΝΤΙΝΑΣ

*επ. καθηγητής Γλωσσολογίας
στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Γενικά

Η μικρο-ιστορία, η ιστορία των μικρών τόπων και των σύντομων ιστορικών περιόδων είναι πολύ σπουδαία, αφενός διότι από τη μελέτη της προκύπτουν ανάγλυφα οι πεποιθήσεις και αντιλήψεις καθώς και οι σημαντικές επιλογές των ανθρώπων ενός έστω μικρού τόπου, αφετέρου διότι φωτίζει και υποβοηθά την μεγάλη ιστορία, την ιστορία του έθνους και των μεγάλων ιστορικών περιόδων. Με ένα τέτοιο θέμα θα ασχοληθούμε σήμερα, με την περίπτωση της Κοβενταρείου Δημοτικής Βιβλιοθήκης της Κοζάνης και του Ινστιτούτου Βιβλίου και Ανάγνωσης.

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη της Κοζάνης συγκαταλέγεται ανάμεσα στις «ιστορικές βιβλιοθήκες» της χώρας. Οι βιβλιοθήκες αυτές προέκυψαν κατά κανόνα από παλιότερες σχολικές βιβλιοθήκες την περίοδο της Τουρκοκρατίας και έχουν να επιδείξουν συνεχή βίο από την ίδρυσή τους ως σήμερα. Τέτοιες βιβλιοθήκες είναι η Ζωσιμαία των Ιωαννί-

νων, η των Μηλεών του Πηλίου, η Κοργιαλένειος της Κεφαλλονιάς, η Βιβλιοθήκη Κοραή στη Χίο, η Καΐρειος στην Άνδρο, η Βιβλιοθήκη της Δημητσάνας.

Η Βιβλιοθήκη της Κοζάνης θεωρείται (Καρανάσιος, υπό δημοσίευση) η σημαντικότερη μεταξύ αυτών όχι μόνο εξαιτίας του μεγάλου αριθμού σύγχρονων βιβλίων που διαθέτει, αλλά και διότι στους χώρους της φιλοξενούνται μεγάλης αξίας χειρόγραφα και έντυπα παλαιότερων εποχών. Ιδιαίτερη όμως είναι η αξία της για τις ανεκτίμητες πληροφορίες που παρέχει για την τοπική ιστορία αλλά και την ιστορία της ευρύτερης περιοχής με το μοναδικό σε όγκο και σπουδαιότητα αρχειακό υλικό της από την εποχή της Τουρκοκρατίας.

Το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο

Τα ιστορικά δεδομένα

Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453 παρατηρείται σε ολόκληρο τον υπόδουλο ελληνικό χώρο πολιτιστική παρακμή λόγω της οθωμανικής κατάκτησης και λόγω της φυγής των Ελλήνων λογίων στη Δύση με μικρή εξαίρεση τη βενετοκρατούμενη Κρήτη μέχρι την κατάληψή της από τους Τούρκους το 1669. Τη μοίρα του ελληνισμού ακολούθησε και η περιοχή Κοζάνης Γρεβενών. Οι πρώτες εστίες εκπαίδευσης στην περιοχή χρονολογούνται στο τέλος του 17^{ου} αιώνα, ενώ υποθέτουμε ότι λειτούργησαν καθ' όλη τη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας και με την πρωτοβουλία της εκκλησίας υποτυπώδη σχολεία, τα οποία παρείχαν βασικές γνώσεις γλώσσας, ανάγνωση και γραφή, και αριθμητικής.

Η κωμόπολη της Κοζάνης ιδρύθηκε είκοσι χιλιόμετρα στα βόρεια του ποταμού Αλιάκμονα πάνω σε ένα οροπέδιο, το οποίο ορίζεται δυτικά από την Πίνδο, ανατολικά από το όρος Βέρμιο και νότια από τα Πιέρια, ενώ συνδέει την Ήπειρο με τη Θεσσαλονίκη και τη Θεσσαλία με το Μοναστήρι και την Αχρίδα (Χατζηιωάννου, 2000, 13–37, Καλινδέρης, 1958, Tsikaloudaki, 2002). Από τα μέσα του 17ου αι. η Κοζάνη εξελίσσεται βαθμιαία σε βιοτεχνικό και εμπορικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής, καθώς αποτελούσε συγκοινωνιακό και διαμετακομιστικό κόμβο.

Την ίδια αυτή εποχή Κοζανίτες δραστηριοποιούνται στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και κυρίως της Αυστροουγγαρίας. Οι εύποροι αυτοί έμποροι των παροικιών ανέρχονται κοινωνικά, εντάσσονται σταδιακά σε μία ομάδα αστών εμπόρων και υιοθετούν αστικά κοινωνικά χαρακτηριστικά, ένα από τα οποία είναι το ενδιαφέρον τους για την εκπαίδευση και γενικότερα για τα γράμματα και τον πολιτισμό.

Σχολεία στην περιοχή Κοζάνης

Η ιστορία της Βιβλιοθήκης της Κοζάνης είναι στενά συνυφασμένη με την ίδρυση σχολείων στην πόλη.

Τέλος 17ου αιώνα – 1745. Ο χρόνος ίδρυσης οργανωμένου σχολείου στην Κοζάνη τοποθετείται στο τέλος του 17ου αιώνα. Παράλληλα με το σχολείο άρχισε να οργανώνεται και η σχολική βιβλιοθήκη που εξελίχθηκε αργότερα στη σημερινή Δημοτική Βιβλιοθήκη. Πρώτος δάσκαλός του υπήρξε ο Γεώργιος Κονταρής, με σπουδές στη Βενετία και μετέπειτα επίσκοπος Σερβίων και μητροπολίτης Σμύρνης. Τον διαδέχθηκαν ο μαθητής του Νικόλαος Ορφανός και ο ιερομόναχος Νεό-

φυτος Χριστόπουλος που δίδασκε γλώσσα, ποιητική, ρητορική και Αριστοτέλη.

Η Στοά (1745-1774;). Το έτος 1745 ιδρύθηκε με την ενίσχυση των εντόπιων και των απόδημων Κοζανιτών της Ουγγαρίας νέο σχολείο, η Στοά. Ο πρώτος της δάσκαλος υπήρξε ο Ευγένιος Βούλγαρης, που αποτελούσε ευρωπαϊκής εμβέλειας προσωπικότητα και ως εκπρόσωπος της νεωτερικής φιλοσοφίας δίδαξε επιστημονικά μαθήματα. Τότε έγιναν γνωστές στην Κοζάνη οι ιδέες των Leibniz, Wolff και Locke.

Η Σχολή της Κομπανίας (1756-1769). Από το 1756 λειτούργησε παράλληλα με τη Στοά και άλλο σχολείο, ανταγωνιστικό του πρώτου, η Σχολή της Κομπανίας, που πήρε το όνομά της από τους χρηματοδότες και ιδρυτές της Κοζανίτες εμπόρους της Ουγγαρίας. Ο λόγος ίδρυσης και δευτέρου σχολείου εντοπίζεται ίσως σε διαμάχη μεταξύ των ντόπιων και των απόδημων Κοζανιτών σχετικά με το παλιό σχολείο, το οποίο τελούσε υπό την κηδεμονία της Μητρόπολης και τον έλεγχο των συντηρητικών προκρίτων.

Το Ελληνικόν Μουσείον (1776-1797/0). Το 1776 ιδρύεται νέο σχολείο, το Ελληνικόν Μουσείον, που ελεγχόταν από τη Μητρόπολη και τους προκρίτους της Κοζάνης και χρηματοδοτούνταν από τους κατοίκους της πόλης, το γνωστό και ως Σχολείο του Παγούνη, καθώς η βασική πηγή εσόδων του ήταν οι τόκοι κεφαλαίου του Κοζανίτη Δημητρίου Μανόλη Παγούνη στην επίσημη τράπεζα της Βενετίας.

1799-1813. Μετά το κλείσιμο του Μουσείου (1799) ανώτερο σχολείο αναφέρεται στην Κοζάνη στα έτη 1804 - 1806 με δάσκαλο τον

Γεώργιο Λαμπαδάριο και την περίοδο 1806 - 1807 με δάσκαλο τον σημαντικό Κοζανίτη ιατροφιλόσοφο Γεώργιο Σακελλάριο.

Η ίδρυση της Βιβλιοθήκης

Σε όλη την περίοδο της Τουρκοκρατίας οι δύο πόλοι εξουσίας, η εκκλησία και οι πλούσιοι πρόκριτοι της Κοζάνης, εργάστηκαν μαζί για την ίδρυση και τη στήριξη των σχολείων, κινητοποιώντας και το σύνολο των κατοίκων της: «και ούτως ήρξατο η Οικοδομή (το 1810), εις την οποίαν συνέτρεξαν προθύμως και όλοι οι φύσει Φιλόκαλοι Κοζανίται, οι μεν αυτών δίδοντες εις τους εργάτας την καθημερινήν συνήθη τροφήν, οι δε προσφέροντες τα ζωά των προς φέρσιμον πετρών και άλλης ύλης, και οι κοινότεροι κτίζοντες και βοηθούντες εις την οικοδομήν αμισθί». (Καλλιόπη, 1.9.1819, 156). Το γεγονός ότι το σχολείο και η Βιβλιοθήκη αποτελούσε κοινό κτήμα και υπόθεση όλων επιβεβαιώνεται και από το ότι οι ετήσιες απολυτήριες εξετάσεις των σχολείων, τουλάχιστον στις αρχές του 19ου αι., διενεργούνται δημοσίως και αποτελούν κοινωνικό γεγονός. Η λειτουργία της Βιβλιοθήκης δεν επηρεάστηκε άμεσα ούτε από τις συχνές κοινωνικές έριδες κατά τον 19ο αι. (Παπακωνσταντίνου, 1992, Λιούφης, 1924, 175), καθώς αυτή αποτελούσε κοινό αγαθό για όλους.

Όσον αφορά την υποστήριξη της εκπαίδευσης αλλά και της Βιβλιοθήκης ιδιαίτερη περίπτωση αποτελούν στις αρχές του 19ου αι. οι Κοζανίτες «ιατροφιλόσοφοι»: ο Χαρίσιος Μεγδάνης, ο Μιχαήλ Περδικάρης, ο Γεώργιος Ρουσιάδης και κυρίως ο Γεώργιος Σακελλάριος, η μεγαλύτερη προσωπικότητα μεταξύ αυτών και ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες διανοούμενους της εποχής του. Οι ιατροφιλόσοφοι

είναι συνήθως γόννοι οικογενειών εμπόρων, ασχολούνται αρχικώς με το εμπόριο, αλλά στη συνέχεια σπουδάζουν ιατρική και φιλοσοφία, ενώ ασχολούνται και με τη συγγραφή και έκδοση ιατρικών, φιλολογικών, λογοτεχνικών, ιστορικών, παιδαγωγικών έργων – πρωτότυπων ή μεταφράσεων–, και αναδεικνύονται σε διανοούμενους της Νέας Ελλάδας. Οι ιατροφιλόσοφοι δωρίζουν πολλά αντίτυπα των εκδόσεών τους στη Βιβλιοθήκη προς χρήση των μαθητών ή ακόμη και ολόκληρη την προσωπική τους βιβλιοθήκη. Πλην των ιατροφιλοσόφων η Κοζάνη αναδεικνύει και άλλους σημαντικούς συγγραφείς, όπως η Μητιώ Σακελλαρίου, ο Ευφρόνιος Ραφαήλ Πόποβιτς, ο Γεώργιος Λασσάνης και ο Γεώργιος Κλήδης.

Ιστορικό περίγραμμα

Από την ίδρυση (τέλος 17ου αι.) ως το 1813

Η Βιβλιοθήκη της Κοζάνης ιδρύθηκε κατά το τέλος του 17^{ου} αι., χωρίς να γνωρίζουμε την ακριβή ημερομηνία, και στεγαζόταν στον επισκοπικό οίκο.

Κοινοτική Βιβλιοθήκη (1813–1916) – «Οίκος Βελτιώσεως»

Το έτος 1813 αποτελεί σταθμό για την ιστορία της Βιβλιοθήκης, καθώς τότε ιδρύθηκε η «Κοινοτική Βιβλιοθήκη» στον περίβολο του ναού του αγίου Νικολάου, κοντά στο νέο σχολείο. Κοντά στη Βιβλιοθήκη κτίσθηκε και ο «Οίκος βελτιώσεως», που χρησίμευε ως αναγνωστήριο.

Σε όλο τον 19ο αι. η Κοινοτική Βιβλιοθήκη αποτέλεσε ιδιαίτερο πνευματικό θεσμό για την Κοζάνη. Η λειτουργία της κατά την περίοδο 1880–1907 δεν ήταν απρόσκοπτη λόγω των πολιτικών αναταραχών και

των εθνικών αγώνων για την απελευθέρωση της Β. Ελλάδας (Παναγιωτίδης, χ.χ., 23). Κατά την απελευθέρωση της πόλης το 1912 κάηκε σύμφωνα με προφορική πληροφορία το παλαιό αρχείο του Καδή και το κτηματολόγιο της περιφέρειας Σερβίων και Κοζάνης. Επίσης κώδικες με πολύτιμο αρχειακό υλικό, που μεταφέρθηκε από τα Σέρβια στην Κοζάνη, καταστράφηκαν, καθώς χρησιμοποιήθηκαν από τους εδωδιμοπώλες της πόλης (Παναγιωτίδης, χ.χ., 7).

Το «Αναγνωστήριον Κοζάνης» (1916–1920)

Τον Ιανουάριο του 1916, ιδρύεται στην ελληνική πλέον Κοζάνη το «Αναγνωστήριον Κοζάνης», το οποίο αναλαμβάνει την Κοινοτική Βιβλιοθήκη. Το Αναγνωστήριο αποτελούσε ανεξάρτητο πολιτιστικό θεσμό της τοπικής κοινωνίας με ευρύτερους πνευματικούς στόχους, όπως «Η Πνευματική επικοινωνία των μελών αυτού και εν γένει η εξυπηρέτησις των πνευματικών αναγκών της κοινωνίας της Κοζάνης και η δια της μορφώσεως ηθική και πνευματική βελτίωσις αυτής» (Καταστατικόν, 1916, 5).

Το Αναγνωστήριο υποστήριξαν με δωρεές βιβλίων και χρηματικές συνεισφορές το Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο φιλολογικός σύλλογος «Παρνασσός», ο «Σύλλογος προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων», οι πανεπιστημιακοί καθηγητές Μιστριώτης, Γ. Χατζιδάκις, Σπ. Λάμπρος, η Βιβλιοθήκη της Βουλής, βιβλιοπωλεία και εκδοτικοί οίκοι, και οι κάτοικοι της πόλης.

Δημοτική Βιβλιοθήκη (1923)

Από το 1923 ο Δήμος Κοζάνης ανέλαβε την ευθύνη λειτουργίας της Βιβλιοθήκης, η οποία αριθμούσε τότε 6.251 τόμους βιβλίων, 584 χειρόγραφα -χειρόγραφους κώδικες και κώδικες εγγράφων- και 307 περιοδικά.

Από το 1930 ως το 1959 υπηρέτησε ως έφορος της Βιβλιοθήκης ο Νικόλαος Δελιαλής, ο οποίος παρά τη χαμηλή του μόρφωση, εργάστηκε όσο κανείς άλλος για τη Βιβλιοθήκη εκδίδοντας καταλόγους των εντύπων και αξιοποιώντας το υλικό της. Κατά τη γερμανική κατοχή μάλιστα διέσωσε τα πολύτιμα βιβλία της Βιβλιοθήκης αποκρύπτοντάς τα σε ασφαλές μέρος.

Κοβεντάρειος Βιβλιοθήκη (1963)

Το έτος 1963 η Δημοτική Βιβλιοθήκη ονομάστηκε «Κοβεντάρειος» προς τιμή των αποδήμων Κοζανιτών Κωνσταντίνου και Δημητρίου Κοβεντάρου, οι οποίοι χρηματοδότησαν την επέκταση του δημαρχιακού μεγάρου, στο οποίο στεγαζόταν η Βιβλιοθήκη.

Το υλικό της Βιβλιοθήκης

Ο εμπλουτισμός της Βιβλιοθήκης με βιβλία βασίστηκε κυρίως σε δωρεές. Σημαντικές είναι οι δωρεές επισκόπων, λογίων, εμπόρων, απλών πολιτών, αλλά και σημαντικών επιστημόνων, όπως ο επιφανής γλωσσολόγος Μανόλης Τριανταφυλλίδης και ο ιατροφιλόσοφος Γεώργιος Σακελλάριος.

Η Βιβλιοθήκη της Κοζάνης σήμερα διαθέτει μια από τις πλουσιότερες συλλογές χειρογράφων, εγγράφων και παλαιών εντύπων στην Ελλάδα.

Χειρόγραφα. Τα χειρόγραφα προέρχονται κυρίως από τα σχολεία της Κοζάνης, τις συλλογές κάποιων λογίων, δασκάλων και μαθητών καθώς και από μεταβυζαντινές μονές της περιοχής. Ως προς το είδος τους είναι: λειτουργικά-εκκλησιαστικά, μουσικά, φιλολογικά, μαθηματάρια, φιλοσοφικά, και επιστημονικά χειρόγραφα κυρίως του 18ου αιώνα, καθώς και έργα Κοζανιτών συγγραφέων.

Η αξία της συλλογής χειρογράφων έγκειται στο γεγονός ότι περιέχει στην πλειονότητά της έργα που διδάσκονταν στα σχολεία της Κοζάνης κατά τον 18ο και ως τις αρχές του 19ου αιώνα και έτσι μπορεί κανείς να εξαγάγει συμπεράσματα για το περιεχόμενο των σπουδών και τους δασκάλους, καθώς και για την επίδραση του νεοελληνικού διαφωτισμού.

Έγγραφα. Η συλλογή των αρχείων περιλαμβάνει έγγραφα ελληνικά και οθωμανικά του 17ου, 18ου αλλά κυρίως του 19^{ου} αιώνα. Αυτά είναι κυρίως διοικητικά, εκκλησιαστικά, δικαστικά, πρακτικά Δημογεροντίας, εκπαιδευτικά, καθώς και οικονομικής και κοινωνικής φύσης. Τα έγγραφα αυτά έχουν μεγάλη σημασία, καθώς παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τη διοίκηση, τον κοινωνικό, οικονομικό και πνευματικό βίο της Κοινότητας Κοζάνης επί Τουρκοκρατίας.

Έντυπα. Η συλλογή των παλαιών εντύπων περιλαμβάνει έντυπα, τα παλαιότερα των οποίων χρονολογούνται από το τέλος του 15ου αιώνα. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονται εκδόσεις των απάντων του Αριστοτέλη, του Πινδάρου, το Λεξικό του Ησυχίου (Βενετία, 1514), τα οποία αποτελούν εκδόσεις του Άλδου Μανουτίου, τις περίφημες αλντίνες. Υπάρχουν επίσης έντυπα θεολογικά, φιλοσοφικά εκκλησιαστικά, νομικά, φιλολογικά, παιδαγωγικά, μεταφράσεις ξενόγλωσσων επιστη-

μονικών εκδόσεων, εκδόσεις του νεοελληνικού διαφωτισμού και εκδόσεις Κοζανιτών και Δυτικομακεδόνων συγγραφέων, φύλλα της «Εφημερίδος» των Μαρκίδων Πούλιου και του «Λόγιου Ερμή» καθώς και η «Χάρτα» του Ρήγα. Η αξία της συλλογής των εντύπων, πέραν του γεγονότος ότι διασώζει σημαντικό αριθμό της ελληνικής βιβλιογραφίας, έγκειται στο γεγονός, ότι αντικατοπτρίζει τα ενδιαφέροντα των δωρητών αλλά και των αναγνωστών της Βιβλιοθήκης.

Το «Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης»

Το ενδιαφέρον της δημοτικής αρχής υπήρξε πάντοτε πολύ μεγάλο για τη Βιβλιοθήκη, η οποία αναγνωρίζεται από όλους σαν το σημαντικότερο πνευματικό ίδρυμα της πόλης αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Έτσι η Κοζάνη εκμεταλλεύτηκε το 1995 την ιδέα του τότε υπουργού πολιτισμού Θάνου Μικρούτσικου για τη δημιουργία ενός «Εθνικού Πολιτιστικού Δικτύου Πόλεων». Η Κοζάνη κατάφερε να κερδίσει τη θέση της «πόλης του βιβλίου», με βαρύ πυροβολικό, ή αλλιώς με πυρηνικό όπλο, όπως τη χαρακτηρίζει ο Δήμαρχος και τότε και μέχρι σήμερα Πάρις Κουκουλόπουλος, τη Δημοτική Βιβλιοθήκη της.

Έτσι ιδρύθηκε το «Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης» (ΙΝ.Β.Α.) που αποτελεί προγραμματική σύμβαση του Υπουργείου Πολιτισμού και του Δήμου Κοζάνης (ΦΕΚ φ. 1045/20.12.1995, αρ. 10357). Σκοπός του ΙΝ.Β.Α. είναι πρωτίστως η ανάδειξη της Δημοτικής Βιβλιοθήκης μέσω της καταγραφής, ταξινόμησης και ανάδειξης του υλικού της, η δημιουργία τμήματος τεχνικού εξοπλισμού για μικροφωτογράφιση των αρχείων, η διοργάνωση εκθέσεων βιβλίου καθώς και επιστημονικών

συνεδρίων και σεμιναρίων, η δημιουργία τυπογραφείου, η ίδρυση μουσείου τυπογραφίας κ.λπ.

Μια από τις σημαντικές δραστηριότητες που αναπτύσσει το ΙΝ.Β.Α. είναι οι εκδόσεις που αξιοποιούν το υλικό της Βιβλιοθήκης και αναδεικνύουν πτυχές της κοινωνικής και οικονομικής ιστορίας του τόπου. Ενδεικτικά αναφέρω τις εκδόσεις: Κοζανίτικα επώνυμα, Οι Καρτ Ποστάλ της Κοζάνης 1904-1925, Εκδόσεις και χειρόγραφα της περιόδου του Νεοελληνικού διαφωτισμού (1707-1832), Πρακτικά του Συνεδρίου για το Νεοελληνικό Διαφωτισμό, Σουλτανικά έγγραφα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης, Το Γλωσσικό Ιδίωμα της Κοζάνης και πολλά άλλα.

Βιβλιοθήκη και τοπική κοινωνία - προοπτικές

Η κοινωνία της πόλης αντιμετωπίζει τη Βιβλιοθήκη με δέος και σεβασμό, έχοντας μυθοποιήσει σχεδόν την αξία και τη σημασία της. Είναι ενδεικτικό ότι κάθε πολίτης αυτής της πόλης σεμνύνεται για τη Βιβλιοθήκη της, έστω κι αν δεν την έχει επισκεφθεί ούτε μια φορά. Αυτή η στάση επιβεβαιώθηκε πρόσφατα με την ολοπρόθυμη ανταπόκριση του κοινού της πόλης αλλά και των απόδημων Κοζανιτών στην πρόσκληση για τη σύσταση του «Συλλόγου Φίλων της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης».

Σήμερα η Βιβλιοθήκη δεν μπορεί ασφαλώς να ανταποκριθεί σε έναν ρόλο «ταμείου» όλης της γνώσης για λόγους εύκολα κατανοητούς. Έτσι θα εξακολουθήσει να λειτουργεί με έναν διττό χαρακτήρα: αφενός ως λαϊκή εκσυγχρονιζόμενη, για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες της κοινωνίας της πληροφορίας και ανανεώνοντας

διαρκώς τη συλλογή της όσο αφορά τους νέους τίτλους ευρείας λαϊκής ανάγνωσης. αφετέρου θα διατηρήσει και θα ενισχύσει τον ιστορικό χαρακτήρα της, που συνιστά και την μεγαλύτερη αξία της. Και στον τομέα αυτόν όμως μπορεί να εκσυγχρονιστεί. Μεγάλη ώθηση προς την κατεύθυνση αυτή θα δώσει η μηχανοργάνωσή της, η ψηφιοποίηση του ιστορικού της κομματιού και η προβολή του στις λεωφόρους του διαδικτύου και της επικοινωνίας. Είναι ένα φιλόδοξο πρόγραμμα που αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε εξέλιξη. Με την ολοκλήρωσή του θα προσελκύσει ακόμη περισσότερους ειδικούς ερευνητές, οι οποίοι θα αναδείξουν τα ιστορικά αρχεία της και τα πολιτιστικά τεκμήριά της. Έτσι υπό νέες πια συνθήκες η Δημοτική Βιβλιοθήκη της Κοζάνης θα συντελέσει αποφασιστικά στη συνέχιση της μακράς πολιτιστικής παράδοσης της πόλης που τη φιλοξενεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Καλινδέρης Μ.Α., *Αι συντεχνίαι της Κοζάνης επί Τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 1958.
- Καταστατικόν του ανεγνωρισμένου σωματείου «Αναγνωστηρίον Κοζάνης», Κοζάνη 1916.
- Καρανάσιος, *Συνοπτικό διάγραμμα της ιστορίας της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης*, (υπο δημοσίευση).
- Λιούφης Π.Ν., *Ιστορία της Κοζάνης*, Αθήνα 1924.
- Παναγιωτίδης Γ., *Διάλεξις επ' ευκαιρία των εγκαινίων της, χ.χ.*

Βιβλιοθήκης και του Αναγνώστηριου Κοζάνης, 10 Ιουλίου 1923, τυπογρ. Μιλτ. Κ. Τζώνη, Κοζάνη.

Παπακωνσταντίνου Μ., *Μια βορειοελληνική πόλη στην Τουρκοκρατία. Ιστορία της Κοζάνης (1400-1912)*, Αθήνα 1992.

Tsikaloudaki M., *Pouvoirs et proessions des communautés chrétiennes urbaines dans l'Empire ottoman (XVIIe - début XIXe s.): Serrès, Philippopoli, Kozani, Larissa, Παρίσι 2002.*

ΦΕΚ φ. 1045/20.12.1995, αρ. 10357.

Χατζηγιάννου, Μ.-Χρ., *Η ιστορική εξέλιξη των οικισμών στην περιοχή του Αλιάκμονα κατά την Τουρκοκρατία. Ο κώδικας 201 της μονής μεταμορφώσεως του Σωτήρος Ζάβορδας*, ΚΝΕ/ΕΙΕ, αρ. 752000.